

1. Reálná čísla

1. Určete maximum, minimum, supremum a infimum následujících množin:

a) $\mathbb{Z}$;

b) $M = (-1, 1) \cup \langle 3, 5 \rangle$;

c) $M = \langle 0, \sqrt{2} \rangle \cap \mathbb{Q}$;

d) $M = \{1 + 2^{-n} : n \in \mathbb{N}\}$;

e) $M = \langle 0, \frac{1}{3} \rangle \cap \{2^{-n} : n \in \mathbb{N}\}$;

f) $M = \{(-1)^n \frac{n^2-1}{n^2+1} : n \in \mathbb{N}\}$.

Výsledky

1. a) $\max \mathbb{Z}$ ani $\min \mathbb{Z}$ neexistují, $\sup \mathbb{Z} = +\infty$, $\inf \mathbb{Z} = -\infty$;
- b) $\max M = 5 = \sup M$, $\min M$ neexistuje, $\inf M = -1$;
- c) $\max M$ neexistuje, $\sup M = \sqrt{2}$, $\min M = 0 = \inf M$;
- d) $\max M = \frac{3}{2} = \sup M$, $\min M$ neexistuje, $\inf M = 1$;
- e) $\max M = \frac{1}{4} = \sup M$, $\min M$ neexistuje, $\inf M = 0$;
- f) $\max M$ ani $\min M$ neexistují, $\sup M = 1$, $\inf M = -1$.

2. Funkce

1. Určete definiční obor funkce:

- a) $\frac{x^2}{x+1}$;   b) $\frac{x+2}{x^2-x-6}$;   c) $\sqrt{2+x-x^2}$;
d) $\sqrt{3x-x^3}$;   e) $\frac{1}{\sqrt{x^2-3x+2}}$;   f) $\sqrt{x^2-1} + \sqrt{1-x}$;
g) $\sqrt{\frac{x-2}{x+2}} + \sqrt{\frac{1-x}{1+x}}$;   h) $\sqrt{1-|x|}$;   i) $\log_2 \log_3 \log_4 x$;
j) $\frac{\ln(x+1)}{2x-1}$;   k) $\ln|\sin x|$;   l) $\arcsin \sqrt{\frac{2x+1}{2}}$;
m) $(\operatorname{arctg}(x-1))^{1/(x-3)}$;   n) $\log(1 - \log(x^2 - 4x + 13))$.

2. Vyšetřete omezenost funkce:

- a) $\frac{3}{x-2}$;   b) $x^2 + 6x - 4$;   c) $-2x^2 + x + 5$;   d) $\frac{1}{x^2+1}$.

3. Určete, zda je funkce sudá nebo lichá:

- a) $5x - x^3$;   b) $x^4 + 3x^2 - 1$;   c) $x^2 + 3x - 2$;
d) $2^x - 2^{-x}$;   e) $\ln \frac{1-x}{1+x}$;   f) $\frac{e^x - 1}{e^x + 1}$;
g) $\log(\sqrt{x^2+1} + x)$;   h) $\frac{\sin x}{x}$;   i) 2^{-x^2} ;
j) $\sin x - \cos x$;   k) $\sqrt[3]{(1-x)^2} + \sqrt[3]{(1+x)^2}$.

4. Vyšetřete, zda je funkce periodická, a pokud ano, určete její periodu:

- a) $\sin 3x$;   b) $5 \cos 2x$;   c) $4 \sin \pi x$;
d) $-3 \cos(4x + 5)$;   e) $\sqrt{\operatorname{tg} x}$;   f) $\operatorname{tg} \sqrt{x}$;
g) $2 \sin 3x + 3 \sin 2x$;   h) $\sin(5\pi x + \frac{\pi}{4}) - \cos(\frac{\pi}{6} - 3\pi x)$.

5. Dokažte (rozšiřující):

- a) $\sinh(x+y) = \sinh x \cosh y + \cosh x \sinh y$;
b) $\cosh(x+y) = \cosh x \cosh y + \sinh x \sinh y$.

Výsledky

- a) $(-\infty, -1) \cup (-1, +\infty)$;   b) $(-\infty, -2) \cup (-2, 3) \cup (3, +\infty)$;   c) $\langle -1, 2 \rangle$;
d) $(-\infty, -\sqrt{3}) \cup \langle 0, \sqrt{3} \rangle$;   e) $(-\infty, 1) \cup (2, +\infty)$;   f) $(-\infty, -1) \cup \{1\}$;   g) $\emptyset$;
h) $\langle -1, 1 \rangle$;   i) $(4, +\infty)$;   j) $(-1, 0) \cup (0, +\infty)$;   k) $\bigcup_{k \in \mathbb{Z}} (k\pi, (k+1)\pi)$;   l) $\langle -\frac{1}{2}, \frac{1}{2} \rangle$;
m) $(1, 3) \cup (3, +\infty)$ (přepis funkce na $\exp(-\frac{1}{x} \ln \operatorname{arctg}(x+1))$);   n) $(1, 3)$.
- a) není omezená ani zdola, ani shora;   b) omezená zdola;   c) omezená shora;
d) omezená.
- (Řešení rovnic $f(-x) = f(x)$ a $f(-x) = -f(x)$.)   a) lichá;   b) sudá;   c) ani sudá ani lichá;
d) lichá;   e) lichá;   f) lichá;   g) lichá;   h) sudá;   i) sudá;   j) ani sudá ani lichá;   k) sudá.
- a) $\frac{2}{3}\pi$;   b) π ;   c) 2;   d) $\frac{1}{2}\pi$;   e) π ;   f) není periodická;   g) 2π (společný násobek period sčítanců: $\frac{2\pi}{3}$ a π);   h) 2 (společný násobek period sčítanců: $\frac{2}{5}$ a $\frac{2}{3}$).

3. Limity funkcí

1. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x^2 + 2x - 1}{x^3 + 3}; & \text{b)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{2x^3 - 1}{x^4 + 1}; & \text{c)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{4x^2 - 2x + 1}{2x^2 + 3x - 1}; \\ \text{d)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{3x^3 - 2x + 5}{x^3 + x^2 + 1}; & \text{e)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x^3 + 2x}{x^2 + 1}; & \text{f)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{2x^3 + x^2 + 1}{x^2 + x + 3}; \\ \text{g)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{x^5 + x^3 + 2}{2x^3 - 1}; & \text{h)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{1 - x^5}{1 + x^2}. \end{array}$$

2. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x^2 + 2x - 1}{x^2 + 2x - 2}; & \text{b)} \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 3x + 2}{x^2 + 1}; & \text{c)} \lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - x - 2}{x^2 - 3x + 2}; \\ \text{d)} \lim_{x \rightarrow 3} \frac{x - 4}{x^2 - 4x + 3}; & \text{e)} \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x + 2}{x^2 + 2x + 1}; & \text{f)} \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{2}{x^2 - 1} - \frac{1}{x - 1} \right). \end{array}$$

3. Spočtěte (rozšiřující):

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x + 1}{\sqrt{x - 1} + 2}; & \text{b)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{3x - 2}{\sqrt{x^2 - 4} - 2}; & \text{c)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{2x + 1}{\sqrt{4x^2 - 2} + 1}. \end{array}$$

4. Spočtěte (rozšiřující):

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \lim_{x \rightarrow 6} \frac{\sqrt{x - 2} - 2}{x - 6}; & \text{b)} \lim_{x \rightarrow -1} \frac{x + 1}{\sqrt{x + 2} - 1}; & \text{c)} \lim_{x \rightarrow +\infty} (\sqrt{x^2 + 2x} - x). \end{array}$$

5. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x + \sin x}{x + \cos x}; & \text{b)} \lim_{x \rightarrow \pi/2} \frac{\cos 2x}{1 - \sin x}; & \text{c)} \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1}{\sqrt{1 - x^2}}; \\ \text{d)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{\operatorname{arctg} x}{x}; & \text{e)} \lim_{x \rightarrow +\infty} (\ln x + \cos x); & \text{f)} \lim_{x \rightarrow +\infty} e^{-2x} \cos(3x + 1). \end{array}$$

6. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \lim_{x \rightarrow -\infty} \sqrt[3]{2x^2 + 3x - 5}; & \text{b)} \lim_{x \rightarrow 1} \sqrt{\frac{x + 1}{x - 1}}; & \text{c)} \lim_{x \rightarrow 0} \sin \frac{1}{x}; \\ \text{d)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \cos \frac{1}{x}; & \text{e)} \lim_{x \rightarrow \pi} \ln^2(1 + \cos x); & \text{f)} \lim_{x \rightarrow +\infty} x e^{1/x}; \\ \text{g)} \lim_{x \rightarrow +\infty} \arcsin \frac{1 - x}{1 + x}; & \text{h)} \lim_{x \rightarrow 2} x^{-2} \sqrt{x}. \end{array}$$

7. Spočtěte limity funkce v hraničních bodech definičního oboru:

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \frac{\cos x}{2^x - 1}; & \text{b)} \operatorname{arctg} \frac{1 + x}{1 - x}; & \text{c)} \left(\frac{x + 1}{x - 1} \right)^{1/(x-3)}. \end{array}$$

Výsledky

1. (Vytýkání největších mocnin v čitateli a jmenovateli a jejich krácení.) a) 0; b) 0;
c) 2; d) 3; e) $+\infty$; f) $-\infty$; g) $+\infty$; h) $+\infty$.
2. (Vytýkání kořenových činitelů v čitateli a jmenovateli a jejich krácení.) a) $\frac{2}{3}$; b) 0;
c) 3 ($\sqrt{x^2} = |x| = -x$ v okolí $-\infty$); d) neexistuje, $\mp\infty$ v $3\pm$; e) $+\infty$; f) $-\frac{1}{2}$ (po sečtení zlomků).
3. (Vytýkání vhodných mocnin x v čitatele a jmenovateli a jejich krácení.) a) $+\infty$;
b) 3; c) -1 .
4. a) $\frac{1}{4}$ (rozšířit $\sqrt{x-2} + 2$); b) 2 (rozšířit $\sqrt{x+2} + 1$); c) 1 (rozšířit $\sqrt{x^2 + 2x + x}$).
5. a) 1 (zkrátit x , $|\frac{\text{omez.}}{\infty}| = 0$); b) $-\infty$ ($|\frac{-1}{0+}| = -\infty$); c) nelze počítat (def. obor je $(-1, 1)$), $+\infty$ v $1-$ ($|\frac{1}{0+}| = +\infty$); d) 0 ($|\frac{\text{omez.}}{\infty}| = 0$); e) $+\infty$ ($|+\infty + \text{omez.}| = +\infty$);
f) 0 ($|0 \cdot \text{omez.}| = 0$).
6. a) $+\infty$; b) nelze počítat, $+\infty$ v $1+$; c) neexistuje; d) 1; e) $+\infty$; f) $+\infty$;
g) $-\frac{1}{2}\pi$; h) neexistuje, 0 v $2-$, $+\infty$ v $2+$ (přepis funkce na $\exp(\frac{1}{x-2} \cdot \ln x)$).
7. a) neexistuje v $-\infty$, $\pm\infty$ v $0\pm$, 0 v $+\infty$;
b) $-\frac{1}{4}\pi$ v $\pm\infty$, $\mp\frac{1}{2}\pi$ v $1\pm$;
c) 1 v $\pm\infty$, $+\infty$ v $-1-$ a v $3+$, 0 v $1+$ a v $3-$ (přepis funkce na $\exp(\frac{1}{x-3} \cdot \ln \frac{x+1}{x-1})$).

4. Derivace funkce

1. Spočtěte derivaci funkce:

a) $3x^2 - 5x + 1$;

b) $2\sqrt{x} - \frac{1}{x}$;

c) $\frac{1}{\sqrt[5]{x^3}} + \frac{2}{x^3}$;

d) $2e^{3x} + 4e^{-2x}$;

e) $3 \sin 2x - 5 \cos 3x$;

f) $\sinh x = \frac{e^x - e^{-x}}{2}$.

2. Spočtěte derivaci funkce:

a) $(3x^2 - 5x + 1)e^{2x}$;

b) $\sqrt[4]{x} \cos x$;

c) $e^x \sin 3x$;

d) $x^2 e^x \cos x$;

e) $x \cdot \sin x \cdot \operatorname{arctg} x$;

f) $\frac{x}{x^3 + 1}$;

g) $\frac{e^x}{\sin x}$;

h) $\operatorname{tg} x$;

i) $\operatorname{cotg} x$.

3. Spočtěte derivaci funkce

a) $\sin(2x + 5)$;

b) e^{-3x+1} ;

c) $(x^2 + 1)^4$;

d) $\sqrt{x^3 + 1}$;

e) $\ln^2 x$;

f) $\ln \operatorname{tg} x$;

g) $\sin \ln(x^3 + 1)$;

h) $\sqrt{\ln^2 x + 1}$;

i) $\ln \ln \sin x$.

4. Spočtěte derivaci funkce:

a) 10^x ;

b) x^x ;

c) $x^{\sin x}$;

d) x^{x^2} ;

e) $\left(\frac{x}{x+1}\right)^x$;

f) $(x^2 + 1)^{\cos \pi x}$.

5. Spočtěte derivaci druhého řádu:

a) $x e^{x^2}$;

b) $(x^2 + 1) \operatorname{arctg} x$;

c) $\ln(x + \sqrt{x^2 + 1})$.

6. Vyjádřete derivaci řádu n (teorie):

a) e^{ax} ;

b) $x e^x$;

c) $x \ln x$.

7. Podle definice spočtěte derivaci funkce $\frac{1}{x}$ (teorie).

Výsledky

(Na definičním oboru kromě uvedených výjimek.)

- (tabulkové derivace, linearita) a) $6x - 5$; b) $x^{-1/2} + x^{-2}$; c) $-\frac{3}{5}x^{-8/5} - 6x^{-4}$;
d) $6e^{3x} - 8e^{-2x}$; e) $6\cos 2x + 15\sin 3x$; f) $\frac{e^x + e^{-x}}{2} = \cosh x$.
- (derivace součinu, podílu) a) $(6x^2 - 4x - 3)e^{2x}$; b) $\frac{1}{4}x^{-3/4}\cos x - \sqrt[4]{x}\sin x$,
 $x \neq 0$; c) $e^x(\sin 3x + 3\cos 3x)$; d) $e^x((2x + x^2)\cos x - x^2\sin x)$;
e) $\sin x \arctg x + x \cos x \arctg x + \frac{x \sin x}{x^2 + 1}$; f) $\frac{1 - 2x^3}{(x^3 + 1)^2}$; g) $\frac{e^x(\sin x - \cos x)}{\sin^2 x}$;
h) $\frac{1}{\cos^2 x}$; i) $-\frac{1}{\sin^2 x}$.
- (derivace složené funkce) a) $2\cos(2x + 5)$; b) $-3e^{-3x+1}$; c) $8x(x^2 + 1)^3$;
d) $\frac{3x^2}{2\sqrt{x^3+1}}$, $x \neq -1$; e) $\frac{2}{x}\ln x$; f) $\frac{1}{\sin x \cos x}$; g) $\cos \ln(x^3 + 1) \cdot \frac{3x^2}{x^3 + 1}$; h) $\frac{\ln x}{x\sqrt{\ln^2 x + 1}}$;
i) funkce není definována pro žádné x .
- ($f(x)^{g(x)} = e^{g(x)\ln f(x)}$) a) $10^x \ln 10$; b) $x^x(\ln x + 1)$; c) $x^{\sin x}(\cos x \cdot \ln x + \frac{\sin x}{x})$;
d) $x^{x^2+1}(2\ln x + 1)$; e) $(\frac{x}{x+1})^x(\frac{1}{x+1} + \ln \frac{x}{x+1})$; f) $(x^2+1)^{\cos \pi x}(-\sin \pi x \cdot \pi \cdot \ln(x^2+1) + \frac{2x \cos \pi x}{x^2+1})$.
- a) $2e^{x^2}(2x^3 + 3x)$; b) $\frac{2x}{x^2+1} + 2\arctg x$; c) $\frac{-x}{\sqrt{(x^2+1)^3}}$.
- a) $a^n e^{ax}$; b) $e^x(x + n)$; c) $\ln x + 1$ pro $n = 1$, $(-1)^n (n - 2)! x^{1-n}$ pro $n \geq 2$.
- $(\frac{1}{x})' = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x)}{h} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\frac{1}{x+h} - \frac{1}{x}}{h} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{-1}{x(x+h)} = -\frac{1}{x^2}$, $x \neq 0$.

5. Aplikace derivací

1. Spočtěte

$$\begin{array}{llll} \text{a) } \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin 3x}{\sin 4x}; & \text{b) } \lim_{x \rightarrow 1} \frac{\sin \pi x}{\ln x}; & \text{c) } \lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^x - e^{-x}}{\sin x}; & \text{d) } \lim_{x \rightarrow 1} \frac{\ln^2 x}{x-1}; \\ \text{e) } \lim_{x \rightarrow 1} \frac{\ln x}{(x-1)^2}; & \text{f) } \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin 2x}{3x}; & \text{g) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln x}{x+2}; & \text{h) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{e^{2x}}{5x+3}; \\ \text{i) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{e^x}{e^{2x} + 1}; & \text{j) } \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x - \operatorname{arctg} x}{x^3}; & \text{k) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln x}{\sqrt{x}}. \end{array}$$

2. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1 - \cos x}{x^2}; & \text{b) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{x^3 - 2x^2}{e^x}; & \text{c) } \lim_{x \rightarrow 3} \frac{\ln(x^2 - 8)}{x^2 - 3x}; \\ \text{d) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln(x^2 - 8)}{x^2 - 3x}; & \text{e) } \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln \sin 2x}{\ln \sin 3x}. \end{array}$$

3. Spočtěte:

$$\text{a) } \lim_{x \rightarrow 0} x \cot x; \quad \text{b) } \lim_{x \rightarrow +\infty} x(\pi - 2 \operatorname{arctg} x); \quad \text{c) } \lim_{x \rightarrow 0^+} x^a \ln x \quad (a > 0).$$

4. Spočtěte:

$$\text{a) } \lim_{x \rightarrow 0^+} x^x; \quad \text{b) } \lim_{x \rightarrow 1} x^{\frac{1}{1-x}}; \quad \text{c) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \sqrt[x]{x}.$$

5. Spočtěte (rozšiřující):

$$\text{a) } \lim_{x \rightarrow +\infty} \left(\cos \frac{1}{x} \right)^{x^2}; \quad \text{b) } \lim_{x \rightarrow 0^+} (\cot x)^{\sin x}; \quad \text{c) } \lim_{x \rightarrow 0} x^2 \sqrt{\frac{\sin x}{x}}.$$

6. Určete rovnice tečny a normály grafu funkce f v bodě $[a, f(a)]$:

$$\text{a) } f(x) = \ln x, \quad a = 1; \quad \text{b) } f(x) = 2x^2 - 1, \quad a = \frac{1}{2}.$$

7. Určete rovnice tečny a normály grafu x^2 se směrnici 2 (aplikace teorie).

8. Určete rovnici tečny grafu x^2 bodem $[2, 3]$ (aplikace teorie).

9. Určete Taylorův polynom řádu n funkce f v bodě a :

$$\begin{array}{ll} \text{a) } f(x) = x^2 - 1, \quad a = 2, \quad n = 3; & \text{b) } f(x) = x e^{-2x}, \quad a = 0, \quad n = 3; \\ \text{c) } f(x) = e^{2x} \cos x, \quad a = 0, \quad n = 3; & \text{d) } f(x) = \frac{1}{1-x}, \quad a = 0, \quad n = 3; \\ \text{e) } f(x) = \operatorname{arctg} x, \quad a = 0, \quad n = 3; & \text{f) } f(x) = \ln(1+x), \quad a = 0, \quad n = 4. \end{array}$$

Výsledky

- (l'Hospitalovo pravidlo) a) $\frac{3}{4}$; b) $-\pi$; c) 2; d) 0; e) neexistuje, $\pm\infty$ v $1\pm$;
f) $\frac{2}{3}$; g) 0; h) $+\infty$; i) 0; j) $\frac{1}{3}$; k) 0.
- (l'Hospitalovo pravidlo opakovaně) a) $\frac{1}{2}$; b) 0; c) 2; d) 0; e) nelze počítat,
1 v $0+$ (před druhým použitím vytknout limitu podílu kosinů).
- (upravit na podíl a použít l'Hospitalovo pravidlo) a) $1 \left(\frac{x}{\operatorname{tg} x}\right)$; b) $2 \left(\frac{\pi - 2 \arctan x}{1/x}\right)$;
c) $0 \left(\frac{\ln x}{x-a}\right)$.
- $(f(x))^{g(x)} = \exp(g(x) \cdot \ln f(x))$, v exponentu upravit na podíl a l'Hospitalovo pravidlo
a) $1 \left(\frac{\ln x}{1/x}\right)$; b) $\frac{1}{e} \left(\frac{\ln x}{1-x}\right)$; c) $1 \left(\frac{\ln x}{x}\right)$.
- a) $e^{-1/2}$; b) 1. c) $e^{-1/6}$.
- a) tečna: $y = x - 1$, normála: $y = -x + 1$;
b) tečna: $y = 2x - \frac{3}{2}$, normála: $y = -\frac{1}{2}x - \frac{1}{4}$.
- tečna: $y = 2x - 1$, normála: $y = 2x + \frac{9}{16}$ (určí se bod $[a, f(a)]$ grafu f vyřešením rovnice:
směrnice tečny $f'(a) = 2$, směrnice normály $-\frac{1}{f'(a)} = 2$)
- $y = 2x - 1$, $y = 6x - 9$ (určí se bod $[a, f(a)]$ grafu f z rovnice tečny $y = f(a) + f'(a)(x - a)$
po dosažení bodu $[x, y] = [2, 3]$)
- a) $3 + 4(x - 2) + (x - 2)^2$;
b) $x - 2x^2 + 2x^3$;
c) $1 + 2x + \frac{3}{2}x^2 + \frac{1}{3}x^3$;
d) $1 + x + x^2 + x^3$;
e) $x - \frac{1}{3}x^3$;
f) $x - \frac{1}{2}x^2 + \frac{1}{3}x^3 - \frac{1}{4}x^4$;

6. Průběh funkce

1. Vyšetřete monotonii a lokální extrémů funkce:

a) $f(x) = \frac{2x+1}{x+5}$;	b) $f(x) = x + \frac{1}{x}$;	c) $f(x) = \frac{x}{x^2+1}$;
d) $f(x) = x^2 e^x$;	e) $f(x) = \ln x + \frac{1}{x}$;	f) $f(x) = x \ln x$;
g) $f(x) = \ln \frac{1+x}{1-x}$;	h) $f(x) = x - \sin x$;	i) $f(x) = e^{- x }$;
j) $f(x) = x^3 e^{- x }$;	k) $f(x) = \sqrt[3]{1-x^2}$;	l) $f(x) = (x-1) x+3 $.

2. Určete maximum a minimum funkce:

a) $f(x) = x^3 - 12x + 4$, $x \in \langle -3, 3 \rangle$;	b) $f(x) = 2x^3 + 3x^2 + 1$, $x \in \langle -2, 1 \rangle$;
c) $f(x) = x^4 - 8x^2 + 3$, $x \in \langle -1, 3 \rangle$;	d) $f(x) = x^3 - 3x^2 + 2$, $x \in \langle -2, 3 \rangle$;
e) $f(x) = \arccos \frac{1}{x}$, $x \in \langle 1, +\infty \rangle$;	f) $f(x) = x \ln^2 x$, $x \in (0, 1)$;
g) $f(x) = x + e^{-x}$, $x \in (-\infty, +\infty)$;	h) $f(x) = x e^{-x}$, $x \in (0, +\infty)$;
i) $f(x) = \frac{x}{x^2-1}$, $x \in (-1, 1)$;	j) $f(x) = \frac{x}{x^2+1}$, $x \in (-\infty, +\infty)$.

3. Určete intervaly konvexity a konkavity a body inflexe funkce:

a) $2x^4 - 3x^2 + 2x + 2$;	b) $x^5 - 10x^2 + x + 3$;	c) $x^4 + x^2 + e^x$;
d) $x e^x$;	e) $(x^2 + 1)e^x$;	f) $x + \sin x$;
g) $\frac{x}{x^2+1}$;	h) $\frac{ x-1 }{x^2}$;	i) $\sqrt[3]{x+3}$.

4. Určete asymptoty grafu funkce:

a) $\frac{2x+1}{3x-1}$;	b) $\frac{x+1}{x^2+3x+2}$;	c) $\frac{x^2-2x}{x+1}$;	d) $\frac{x^3+1}{x-1}$;
e) $x + e^{-x}$;	f) $x \ln x$;	g) $\operatorname{arctg} \frac{x+1}{x-1}$;	h) $\ln \frac{1-x}{1+x}$;
i) $e^x \cos x$;	j) $\ln(3e^{2x} - 1)$ (rozšiřující).		

5. (aplikace teorie)

- Určete rozměry pravoúhelníku s největším obsahem vepsaného do půlkruhu o poloměru r .
- Určete rozměry kvádrů se čtvercovou podstavou, který má při objemu V nejmenší povrch.
- Určete rozměry válce s největším objemem vepsaného do koule o poloměru r .
- Určete rozměry válce s největším obsahem pláště vepsaného do koule o poloměru r .

Výsledky

- a) na $(-\infty, -5)$ a $(-5, +\infty)$ rostoucí, lokální extrémů nemá; b) na $(-\infty, -1)$ a $(1, +\infty)$ rostoucí, na $(-1, 0)$ a $(0, 1)$ klesající, $f(-1) = -2$ ostré lokální maximum, $f(1) = 2$ ostré lokální minimum; c) na $(-\infty, -1)$ a $(1, +\infty)$ klesající, na $(-1, 1)$ rostoucí, $f(-1) = -\frac{1}{2}$ ostré lokální minimum, $f(1) = \frac{1}{2}$ ostré lokální maximum; d) na $(-\infty, -2)$ a $(0, +\infty)$ rostoucí, na $(-2, 0)$ klesající, $f(-2) = 4e^{-2}$ ostré lokální maximum, $f(0) = 0$ ostré lokální minimum; e) na $(0, 1)$ klesající, na $(1, +\infty)$ rostoucí, $f(1) = 1$ ostré lokální minimum; f) na $(0, e^{-1})$ klesající, na $(e^{-1}, +\infty)$ rostoucí, $f(e^{-1}) = -e^{-1}$ ostré lokální minimum; g) na $(-1, 1)$ rostoucí, lokální extrémů nemá; h) na $\mathbb{R}$ rostoucí, lokální extrémů nemá; i) na $(-\infty, 0)$ rostoucí, na $(0, +\infty)$ klesající, $f(0) = 1$ ostré lokální maximum; j) na $(-\infty, -3)$ a $(3, +\infty)$ klesající, na $(-3, 3)$ rostoucí, $f(-3) = -27e^{-3}$ ostré lokální minimum, $f(3) = 27e^{-3}$ ostré lokální maximum; k) na $(-\infty, 0)$ rostoucí, na $(0, +\infty)$ klesající, $f(0) = 1$ ostré lokální maximum; l) na $(-\infty, -3)$ a $(-1, +\infty)$ rostoucí, na $(-3, -1)$ klesající, $f(-3) = 0$ ostré lokální maximum, $f(-1) = -4$ ostré lokální minimum.
- a) $\max f = f(-2) = 20$, $\min f = f(2) = -12$; b) $\max f = f(1) = 6$, $\min f = f(-2) = -3$; c) $\max f = f(3) = 12$, $\min f = f(2) = -13$; d) $\max f = f(0) = f(3) = 2$, $\min f = f(-2) = -18$; e) $\max f$ neexistuje, $\min f = f(1) = 0$; f) $\max f = f(e^{-2}) = 4e^{-2}$, $\min f = f(1) = 0$; g) $\max f$ neexistuje, $\min f = f(0) = 1$; h) $\max f = f(1) = e^{-1}$, $\min f$ neexistuje; i) $\max f$ neexistuje, $\min f$ neexistuje; j) $\max f = f(1) = \frac{1}{2}$, $\min f = f(-1) = -\frac{1}{2}$.
- a) na $(-\infty, -\frac{1}{2})$ a $(\frac{1}{2}, +\infty)$ konvexní, na $(-\frac{1}{2}, \frac{1}{2})$ konkávní, inflexe v $-\frac{1}{2}$ a $\frac{1}{2}$; b) na $(-\infty, 1)$ konkávní, na $(1, +\infty)$ konvexní, inflexe v 1; c) na $\mathbb{R}$ konvexní, body inflexe nemá; d) na $(-\infty, -2)$ konkávní, na $(-2, +\infty)$ konvexní, inflexe v -2 ; e) na $(-\infty, -3)$ a $(-1, +\infty)$ konvexní, na $(-3, -1)$ konkávní, inflexe v -3 a -1 ; f) na $(0 + 2k\pi, \pi + 2k\pi)$ ($k \in \mathbb{Z}$) konkávní, na $(\pi + 2k\pi, 2\pi + 2k\pi)$ ($k \in \mathbb{Z}$) konvexní, inflexe v $k\pi$ ($k \in \mathbb{Z}$); g) na $(-\infty, -\sqrt{3})$ a $(0, \sqrt{3})$ konkávní, na $(-\sqrt{3}, 0)$ a $(\sqrt{3}, +\infty)$ konvexní, inflexe v $\pm\sqrt{3}$ a 0; h) na $(-\infty, 0)$, $(0, 1)$ a $(3, +\infty)$ konvexní, na $(1, 3)$ konkávní, inflexe v 3; i) na $(-\infty, -3)$ konvexní, na $(-3, +\infty)$ konkávní, inflexe v -3 .
- a) $x = \frac{1}{3}$, $y = \frac{2}{3}$ v $\pm\infty$; b) $x = -2$, $y = 0$ v $\pm\infty$; c) $x = -1$, $y = x - 3$ v $\pm\infty$; d) $x = 1$; e) $y = x$ v $+\infty$; f) nemá; g) $y = \frac{\pi}{4}$ v $\pm\infty$; h) $x = \pm 1$; i) $y = 0$ v $-\infty$; j) $x = -\frac{1}{2} \ln 3$, $y = 2x + \ln 3$ v $+\infty$ (ve druhé limitě se rozdíl logaritmů vyjádří jako logaritmus podílu).
- a) strany $\sqrt{2}r$ a $\frac{\sqrt{2}}{2}r$, obsah r^2 (strany délek a [na průměru], b , z Pythagorovy věty $(a/2)^2 + b^2 = r^2$, maximum obsahu $P(a) = ab = a\sqrt{r^2 - (a/2)^2}$ na $(0, 2r)$);
b) krychle s hranami $\sqrt[3]{V}$, obsah povrchu $6\sqrt[3]{V^2}$ (hrany délek a [podstava], b , objem $V = a^2b$, tj. $b = V/a^2$, obsah povrchu $S(a) = 2a^2 + 4ab = 2a^2 + 4V/a$ na $(0, +\infty)$);
c) poloměr podstavy $\sqrt{2/3}r$, výška $\sqrt{4/3}r$, objem $\frac{4\pi}{3\sqrt{3}}r^3$ (osa válce středem koule, poloměr podstavy ρ , výška v , z Pythagorovy v rovině osou válce $\rho^2 + (v/2)^2 = r^2$, objem $V(v) = \pi\rho^2v = \pi(r^2 - (v/2)^2)$ na $(0, 2r)$);
d) poloměr podstavy $\frac{\sqrt{2}}{2}r$, výška $\sqrt{2}r$, obsah pláště $2\pi r^2$ (osa válce středem koule, poloměr podstavy ρ , výška v , z Pythagorovy v rovině osou válce $\rho^2 + (v/2)^2 = r^2$, obsah $S(\rho) = 2\pi\rho v = 4\pi\rho\sqrt{r^2 - \rho^2}$ na $(0, r)$);

7. Neurčitý integrál

1. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int (x^3 - 2x^2 - 3) \, dx; & \text{b) } \int \frac{x^3 - x + 4}{x^2} \, dx; & \text{c) } \int \frac{2x - 5}{x^5} \, dx; \\ \text{d) } \int \sqrt[4]{x} \, dx; & \text{e) } \int \sqrt[5]{x^3} \, dx; & \text{f) } \int \frac{dx}{\sqrt[3]{x}}; \\ \text{g) } \int (3e^{2x} + 4 \sin 3x) \, dx; & \text{h) } \int 2 \cos \frac{x}{3} \, dx; & \text{i) } \int 5^x \, dx; \\ \text{j) } \int \frac{2x^2 + 5}{x^2 + 1} \, dx; & \text{k) } \int \sin^2 x \, dx; & \text{l) } \int \cos^2 x \, dx. \end{array}$$

2. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int (x - 2) \sin 2x \, dx; & \text{b) } \int (x + 1) \cos \frac{x}{3} \, dx; & \text{c) } \int (3x - 1) e^{3x} \, dx; \\ \text{d) } \int (x + \sqrt{x}) \ln x \, dx; & \text{e) } \int \frac{\ln x}{x^2} \, dx; & \text{f) } \int (x^2 - x) \sin \frac{x}{2} \, dx; \\ \text{g) } \int (x^2 + x + 1) e^{-x} \, dx; & \text{h) } \int \sqrt[3]{x} \ln x \, dx. \end{array}$$

3. Spočtěte (teorie):

$$\text{a) } \int e^{2x} \cos \frac{x}{3} \, dx; \quad \text{b) } \int e^{-x} \sin 2x \, dx; \quad \text{c) } \int \frac{\ln x}{x} \, dx.$$

4. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int (3x - 4)^6 \, dx; & \text{b) } \int \frac{dx}{3x - 1}; & \text{c) } \int \frac{dx}{(2x + 1)^5}; \\ \text{d) } \int \sqrt[4]{2 - x} \, dx. \end{array}$$

5. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int \frac{x + 1}{x^2 + 2x + 4} \, dx; & \text{b) } \int \sin^7 x \cdot \cos x \, dx; & \text{c) } \int \sin x \cdot \cos^4 x \, dx; \\ \text{d) } \int \frac{\ln^3 x}{x} \, dx. \end{array}$$

6. Spočtěte (rozšiřující):

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int \frac{2x^2}{x^3 - 1} \, dx; & \text{b) } \int \cotg 2x \, dx; & \text{c) } \int 2x(x^2 - 1)^4 \, dx; \\ \text{d) } \int x e^{x^2 + 1} \, dx; & \text{e) } \int x \sqrt{1 - x^2} \, dx; & \text{f) } \int 6x^2 \sqrt{x^3 + 1} \, dx; \\ \text{g) } \int \frac{x^2}{\sqrt{x^3 + 8}} \, dx; & \text{h) } \int \frac{4x + 4}{\sqrt[3]{x^2 + 2x + 2}} \, dx. \end{array}$$

Výsledky

- (tabulkové integrály a linearita) a) $\frac{1}{4}x^4 - \frac{2}{3}x^3 - 3x + c, x \in \mathbb{R}$; b) $\frac{1}{2}x^2 - \ln|x| - \frac{4}{x} + c, x \in (-\infty, 0), x \in (0, +\infty)$ (vydělit); c) $-\frac{2}{3x^3} + \frac{5}{4x^4} + c, x \in (-\infty, 0), x \in (0, +\infty)$ (vydělit); d) $\frac{4}{5}\sqrt[4]{x^5} + c, x \in (0, +\infty)$; e) $\frac{5}{8}\sqrt[5]{x^8} + c, x \in \mathbb{R}$; f) $\frac{3}{2}\sqrt[3]{x^2} + c, x \in (-\infty, 0), x \in (0, +\infty)$; g) $\frac{3}{2}e^{2x} - \frac{4}{3}\cos x + c, x \in \mathbb{R}$; h) $6\sin\frac{x}{3} + c, x \in \mathbb{R}$; i) $2x + 3\operatorname{arctg} x + c, x \in \mathbb{R}$ (vydělit); j) $\frac{5^x}{\ln 5} + c, x \in \mathbb{R}$ (přepis funkce na $e^{x \ln 5}$); k) $\frac{1}{2}(x - \frac{1}{2}\sin 2x) + c, x \in \mathbb{R}$ (přepis funkce na $\frac{1}{2}(1 - \cos 2x)$); l) $\frac{1}{2}(x + \frac{1}{2}\sin 2x) + c, x \in \mathbb{R}$ (přepis funkce na $\frac{1}{2}(1 + \cos 2x)$).
- (per partes) a) $-\frac{1}{2}(x-2)\cos 2x + \frac{1}{4}\sin 2x + c, x \in \mathbb{R}$; b) $3(x+1)\sin\frac{x}{3} + 9\cos\frac{x}{3} + c, x \in \mathbb{R}$; c) $\frac{1}{3}(3x-2)e^{3x} + c, x \in \mathbb{R}$; d) $(\frac{1}{2}x^2 + \frac{2}{3}\sqrt{x^3})\ln x - \frac{1}{4}x^2 - \frac{4}{9}\sqrt{x^3} + c, x \in (0, +\infty)$; e) $-\frac{1}{x}(\ln x + 1) + c, x \in (0, +\infty)$; f) $-2(x^2 - x - 8)\cos\frac{x}{2} + 4(2x-1)\sin\frac{x}{2} + c, x \in \mathbb{R}$; g) $-(x^2 + 3x + 4)e^{-x} + c, x \in \mathbb{R}$; h) $\frac{3}{4}x\sqrt[3]{x}\ln 2x - \frac{9}{16}x\sqrt[3]{x} + c, x \in (0, +\infty)$.
- (per partes a rovnice) a) $\frac{3}{37}(\sin\frac{x}{3} + 6\cos\frac{x}{3})e^{2x} + c, x \in \mathbb{R}$ (per partes $2\times$); b) $-\frac{1}{5}(\sin 2x + 2\cos 2x)e^{-x} + c, x \in \mathbb{R}$ (per partes $2\times$); c) $\frac{1}{2}\ln^2 x + c, x \in (0, +\infty)$.
- (lineární substituce) a) $\frac{1}{21}(3x-4)^7 + c, x \in \mathbb{R}$ ($3x-4=t$); b) $\frac{1}{3}\ln|3x-1| + c, x \in (-\infty, \frac{1}{3}), x \in (\frac{1}{3}, +\infty)$ ($3x-1=t$); c) $\frac{-1}{8(2x+1)^4} + c, x \in (-\infty, -\frac{1}{2}), x \in (\frac{1}{2}, +\infty)$ ($2x+1=t$); d) $-\frac{4}{5}\sqrt[4]{(2-x)^5} + c, x \in (-\infty, 2)$ ($2-x=t$).
- (vhodná substituce, bude později) a) $\frac{1}{2}\ln(x^2 + 2x + 4) + c, x \in \mathbb{R}$ ($x^2 + 2x + 4=t$); b) $\frac{1}{8}\sin^8 x + c, x \in \mathbb{R}$ ($\sin x=t$); c) $-\frac{1}{5}\cos^5 x + c, x \in \mathbb{R}$ ($\cos x=t$); d) $\frac{1}{4}\ln^4 x + c, x \in (0, +\infty)$ ($\ln x=3$).
- (vhodná substituce) a) $\frac{2}{3}\ln|x^3-1| + c, x \in (-\infty, 1), x \in (1, +\infty)$ ($x^3-1=t$); b) $\frac{1}{2}\ln|\sin 2x| + c, x \in (0 + k\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} + k\frac{\pi}{2}), k \in \mathbb{Z}$ (přepis funkce na $\frac{\cos 2x}{\sin 2x}, \sin 2x=t$); c) $\frac{1}{5}(x^2-1)^5 + c, x \in \mathbb{R}$ ($x^2-1=t$); d) $\frac{1}{2}e^{x^2+1} + c, x \in \mathbb{R}$ ($e^{x^2+1}=t$); e) $-\frac{1}{3}\sqrt{(1-x^2)^3} + c, x \in (-1, 1)$ ($1-x^2=t$); f) $\frac{4}{3}\sqrt{(x^3+1)^3} + c, x \in (-1, +\infty)$ ($x^3+1=t$); g) $\frac{2}{3}\sqrt{x^3+8} + c, x \in (-2, +\infty)$ ($x^3+8=t$); h) $3\sqrt[3]{(x^2+2x+2)^2} + c, x \in \mathbb{R}$ ($x^2+2x+2=t$).

8. Integrace racionálních funkcí a dalších typů funkcí

1. Spočtěte:

a) $\int \frac{x^3 - 2x + 5}{x^2 - x - 2} dx;$

b) $\int \frac{2x + 1}{(x - 1)(x^2 + 3x + 2)} dx;$

c) $\int \frac{x^2 + 7x + 1}{(x - 1)(x^2 + x - 2)} dx;$

d) $\int \frac{dx}{(x + 2)(x^2 + 4x + 4)};$

e) $\int \frac{3x - 2}{x^4 - x^3} dx;$

f) $\int \frac{x^4 + x^3 + 11x^2 - 7x}{(x + 1)^3(x^2 - 4x + 4)} dx;$

g) $\int \frac{-5}{(x + 4)^4} dx;$

h) $\int \frac{3}{(2x - 1)^3} dx.$

2. Spočtěte:

a) $\int \frac{x + 3}{x^2 + 2x + 10} dx;$

b) $\int \frac{5x - 2}{x^2 - 2x + 5} dx;$

c) $\int \frac{3x + 4}{x^2 + 4x + 13} dx;$

d) $\int \frac{x}{x^2 - 6x + 13} dx;$

e) $\int \frac{dx}{4x^2 - 12x + 13};$

f) $\int \frac{dx}{x(x^2 + 1)}.$

3. Spočtěte:

a) $\int \frac{3e^{2x}}{e^{4x} + e^{2x} - 2} dx;$

b) $\int \frac{2}{e^{3x} + 2} dx;$

c) $\int \frac{e^{2x}}{e^{4x} - 2e^{2x} + 2} dx;$

d) $\int \frac{dx}{e^x + e^{-x}};$

e) $\int \frac{\ln x}{x(\ln^2 x - 4)} dx;$

f) $\int \frac{dx}{x \ln 3x}.$

4. Spočtěte:

a) $\int \sin^6 x \cdot \cos^3 x dx;$

b) $\int \sin^3 x \cdot \cos^5 x dx;$

c) $\int \frac{\cos x}{\cos^2 x - \sin x + 1} dx;$

d) $\int \frac{1 - \cos x}{(1 + \cos x) \sin x} dx.$

Výsledky

1. a) $\frac{1}{2}x^2 + x + \ln \frac{|x-2|^3}{(x+1)^2} + c, x \in (-\infty, -1), x \in (-1, 2), x \in (2, +\infty)$;
b) $\frac{1}{2} \ln \frac{|x^2-1|}{(x+2)^2} + c, x \in (-\infty, -2), x \in (-2, -1), x \in (-1, 1), x \in (1, +\infty)$;
c) $-\frac{3}{(x-1)} + \ln \frac{(x-1)^2}{|x+2|} + c, x \in (-\infty, -2), x \in (-2, 1), x \in (1, +\infty)$;
d) $-\frac{1}{2(x+2)^2} + c, x \in (-\infty, -2), x \in (-2, +\infty)$;
e) $-\frac{1}{x^2} + \frac{1}{x} + \ln \left| \frac{x-1}{x} \right| + c, x \in (-\infty, 0), x \in (0, 1), x \in (1, +\infty)$;
f) $-\frac{1}{(x+1)^2} + \frac{2}{(x+1)} - \frac{2}{x-2} + \ln |x-2| + c, x \in (-\infty, -1), x \in (-1, 2), x \in (2, +\infty)$;
g) $\frac{5}{3(x+4)^3} + c, x \in (-\infty, -4), x \in (-4, +\infty)$;
h) $\frac{-3}{4(2x-1)^2} + c, x \in (-\infty, \frac{1}{2}), x \in (\frac{1}{2}, +\infty)$.
2. a) $\frac{1}{2} \ln(x^2 + 2x + 10) + \frac{2}{3} \operatorname{arctg} \frac{x+1}{3} + c, x \in \mathbb{R}$;
b) $\frac{5}{2} \ln(x^2 - 2x + 5) + \frac{3}{2} \operatorname{arctg} \frac{x-1}{2} + c, x \in \mathbb{R}$;
c) $\frac{3}{2} \ln(x^2 + 4x + 13) - \frac{2}{3} \operatorname{arctg} \frac{x+2}{3} + c, x \in \mathbb{R}$;
d) $\frac{1}{2} \ln(x^2 - 6x + 13) + \frac{3}{2} \operatorname{arctg} \frac{x-3}{2} + c, x \in \mathbb{R}$;
e) $\frac{1}{4} \operatorname{arctg} \frac{2x-3}{2} + c, x \in \mathbb{R}$;
f) $\frac{1}{2} \ln \frac{x^2}{x^2+1} + c, x \in (-\infty, 0), x \in (0, +\infty)$.
3. (vhodná substituce)
a) $\frac{1}{2} \ln \frac{|e^{2x}-1|}{e^{2x}+2} + c, x \in (-\infty, 0), x \in (0, +\infty) (e^{2x} = t)$;
b) $x - \frac{1}{3} \ln(e^{3x} + 2) + c, x \in \mathbb{R} (e^{3x} = t)$;
c) $\frac{1}{2} \operatorname{arctg}(e^{2x} - 1) + c, x \in \mathbb{R} (e^{2x} = t)$;
d) $\operatorname{arctg} e^x + c, x \in \mathbb{R} (e^x = t)$;
e) $\frac{1}{2} \ln |\ln^2 x - 4| + c, x \in (0, e^{-2}), x \in (e^{-2}, e^2), x \in (e^2, +\infty) (\ln x = t)$;
f) $\ln |\ln 3x| + c, x \in (0, \frac{1}{3}), x \in (\frac{1}{3}, +\infty) (\ln 3x = t)$.
4. (vhodná substituce)
a) $\frac{1}{7} \sin^7 x - \frac{1}{9} \sin^9 x + c, x \in \mathbb{R} (\sin x = t)$;
b) $\frac{1}{8} \cos^8 x - \frac{1}{6} \cos^6 x + c, x \in \mathbb{R} (\cos x = t \text{ nebo } \sin x = t)$;
c) $\frac{1}{3} \ln \frac{2+\sin x}{1-\sin x} + c, x \in (-\frac{3}{2}\pi + 2k\pi, \frac{\pi}{2} + 2k\pi), k \in \mathbb{Z} (\sin x = t)$;
d) $\frac{1}{1+\cos x} + c, x \in (0 + k\pi, \pi + k\pi), k \in \mathbb{Z} (\cos x = t)$.

9. Určitý integrál

1. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int_0^2 (3x^2 - 2x) \, dx; & \text{b) } \int_1^2 \frac{dx}{x^2}; & \text{c) } \int_1^e \frac{dx}{x}; \\ \text{d) } \int_2^6 \frac{dx}{x}; & \text{e) } \int_1^4 \sqrt{x} \, dx; & \text{f) } \int_{-7}^0 \frac{2}{\sqrt[3]{x-1}} \, dx; \\ \text{g) } \int_0^\pi \sin 6x \, dx; & \text{h) } \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \cos \frac{x}{2} \, dx; & \text{i) } \int_0^1 3^x \, dx. \end{array}$$

2. Spočtěte (rozšiřující):

$$\text{a) } \int_0^2 |x-1| \, dx; \quad \text{b) } \int_{-2}^3 |x^2-1| \, dx; \quad \text{c) } \int_2^4 e^{|2x-6|} \, dx.$$

3. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int_0^\pi (2x+1) \sin \frac{x}{2} \, dx; & \text{b) } \int_0^\pi (4x-1) \cos 2x \, dx; & \text{c) } \int_{-1}^0 (3x+2) e^{3x} \, dx; \\ \text{d) } \int_0^\pi x^2 \cos x \, dx; & \text{e) } \int_{-1}^0 x^3 e^{-x} \, dx. \end{array}$$

4. Spočtěte:

$$\begin{array}{ll} \text{a) } \int_{-2}^{-1} \frac{x+1}{x^2(x-1)} \, dx; & \text{b) } \int_0^1 \frac{x^2+3x}{(x+1)(x^2+1)} \, dx; \\ \text{c) } \int_{-2}^3 \frac{2x^3-3x^2-20x-14}{x^2-x-12} \, dx; & \text{d) } \int_3^4 \frac{x^2-2x-4}{x^3-4x^2+4x} \, dx; \\ \text{e) } \int_3^5 \frac{x-2}{x^2-6x+13} \, dx; & \text{f) } \int_0^1 \frac{dx}{4x^2+4x+5}. \end{array}$$

5. Spočtěte:

$$\begin{array}{ll} \text{a) } \int_0^{\ln 2} \frac{e^x-1}{e^x+1} \, dx; & \text{b) } \int_0^{\pi/2} \sin^2 x \cdot \cos x \, dx; \\ \text{c) } \int_{\pi/2}^{2\pi} \frac{\sin x}{\cos^2 x - 2 \cos x + 2} \, dx; & \text{d) } \int_1^e \frac{\ln x}{x(\ln^2 x + 1)} \, dx. \end{array}$$

6. Spočtěte (rozšiřující):

$$\text{a) } \int_1^3 \frac{x}{\sqrt[3]{x^2-1}} \, dx; \quad \text{b) } \int_0^2 \frac{x^2}{\sqrt{x^3+1}} \, dx; \quad \text{c) } \int_0^\pi \operatorname{tg} \frac{x}{3} \, dx.$$

Výsledky

1. a) 4; b) $\frac{1}{2}$; c) 1; d) $\ln 3$; e) $\frac{14}{3}$; f) -9 ; g) 0; h) $2\sqrt{2}$; i) $\frac{2}{\ln 3}$ (přepis funkce na $e^{x \ln 3}$).
2. a) 1; b) $\frac{28}{3}$; c) $e^2 - 1$.
3. (per partes) a) 10; b) 0; c) $(1 + 2e^{-3})/3$; d) -2π ; e) $2e - 6$.
4. a) $2 \ln \frac{4}{3} - \frac{1}{2}$; b) $\frac{\pi}{4}$; c) $7 \ln 6$; d) $\ln 3 - 1$; e) $\frac{1}{2} \ln 2 + \frac{\pi}{8}$; f) $\frac{1}{4} \operatorname{arctg} \frac{3}{2} - \frac{1}{4} \operatorname{arctg} \frac{1}{2}$.
5. (substitute) a) $\ln \frac{9}{8}$ ($e^x = t$); b) $\frac{1}{3}$ ($\sin x = t$); c) $-\frac{1}{4} \pi$ ($\cos x = t$); d) $\frac{1}{2} \ln 2$ ($\ln x = t$).
6. (substitute) a) 3 ($x^2 - 1 = t$); b) $\frac{4}{3}$ ($x^3 + 1 = t$); c) $3 \ln 2$ (přepis funkce na $\frac{\sin x/3}{\cos x/3}$, substitute $\cos \frac{x}{3} = t$).

10. Nevlastní integrál

1. Spočtěte:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \int_2^{+\infty} \frac{dx}{x^3}; & \text{b) } \int_{-\infty}^0 \frac{dx}{(x-1)^4}; & \text{c) } \int_{-8}^0 \frac{dx}{\sqrt[3]{x}}; \\ \text{d) } \int_0^{+\infty} \frac{dx}{\sqrt[4]{x^3}}; & \text{e) } \int_0^{+\infty} \sin x \, dx; & \text{f) } \int_{-\infty}^0 e^x \, dx; \\ \text{g) } \int_{-\infty}^{+\infty} \frac{x+1}{x^2-4x+5} \, dx. & & \end{array}$$

2. Spočtěte:

$$\text{a) } \int_{1/2}^{+\infty} x e^{-2x} \, dx; \quad \text{b) } \int_1^{+\infty} \frac{\ln x}{x^2} \, dx; \quad \text{c) } \int_0^{+\infty} x^4 e^{-x} \, dx.$$

3. Spočtěte:

$$\begin{array}{ll} \text{a) } \int_{-\infty}^{+\infty} \frac{dx}{x^2-2x+3}; & \text{b) } \int_1^{+\infty} \frac{2x+5}{x^2+2x+5} \, dx; \\ \text{c) } \int_{-\infty}^{-2} \frac{dx}{x^2-2x-3}; & \text{d) } \int_0^{+\infty} \frac{x+4}{(x+1)(x^2+3x+2)} \, dx. \end{array}$$

4. Spočtěte:

$$\begin{array}{ll} \text{a) } \int_0^{+\infty} \frac{dx}{e^{2x}+4e^x+3}; & \text{b) } \int_0^{+\infty} \frac{dx}{e^{2x}+e^{-2x}}; \\ \text{c) } \int_0^e \frac{dx}{x(\ln^2 x+2\ln x+5)}; & \text{d) } \int_1^{+\infty} \frac{dx}{x(\ln^2 x+3\ln x+2)}. \end{array}$$

Výsledky

1. a) $\frac{1}{8}$; b) $\frac{1}{3}$; c) -6 ; d) $+\infty$; e) neexistuje; f) 1 ; g) neexistuje.
2. (per partes) a) $\frac{1}{2e}$; b) 1 ; c) 24 .
3. a) $\frac{\sqrt{2}}{2}\pi$; b) $+\infty$; c) $\frac{1}{4}\ln 5$; d) $3 - 2\ln 2$.
4. (substituce) a) $\frac{1}{6}\ln 2$ ($e^x = t$); b) $\frac{1}{8}\pi$ ($e^{2x} = t$); c) $\frac{3}{8}\pi$ ($\ln x = t$); d) $\ln 2$ ($\ln x = t$).

11. Aplikace určitého integrálu

(aplikace teorie)

- Spočtěte střední hodnotu funkce f na daném intervalu:
  - $f(x) = 3x, x \in \langle -1, 1 \rangle$;
  - $f(x) = x^2, x \in \langle 0, 1 \rangle$;
  - $f(x) = e^x, x \in \langle 0, 2 \rangle$;
  - $f(x) = \sin x, x \in \langle 0, \pi \rangle$.
- Spočtěte obsahy následujících množin:
  - $\{[x, y] : x \in \langle 0, \pi \rangle, 0 \leq y \leq \sin x\}$ (plocha pod obloukem sinusoidy);
  - $\{[x, y] : x \in \langle 1, e \rangle, 0 \leq y \leq 1/x\}$;
  - $\{[x, y] : x \in \langle a, b \rangle, 0 \leq y \leq x^2\}$;
  - $\{[x, y] : x \in \mathbb{R}, 0 \leq y \leq e^{-|x|}\}$;
  - $\{[x, y] : x \in \mathbb{R}, 0 \leq y \leq 1/(x^2 + 1)\}$.
- Spočtěte obsah omezené plochy ohraničené grafy funkcí f, g :
  - $f(x) = 0, g(x) = x^2 - 2x$;
  - $f(x) = x, g(x) = x^4$;
  - $f(x) = x^2, g(x) = \sqrt{x}$.
- Spočtěte délku grafu funkce f na daném intervalu:
  - $f(x) = \ln(x^2 - 1), x \in \langle 2, 5 \rangle$;
  - $f(x) = \ln \sin x, x \in \langle \frac{1}{3}\pi, \frac{2}{3}\pi \rangle$;
- Spočtěte objem rotačního elipsoidu, vzniklého rotací elipsy s poloosami a, b kolem její osy délky $2a$. (Nápověda: použijte rovnici elipsy $(x/a)^2 + (y/b)^2 = 1$.)
- Spočtěte objem rotačního paraboloidu, který má výšku v a poloměr podstavy r .
- Spočtěte obsah povrchu pláště kulového pásu s výškou v v kouli o poloměru r . (Nápověda: použijte rovnici kružnice $x^2 + y^2 = r^2$.)

Výsledky

1. a) 0;   b) $\frac{1}{3}$;   c) $\frac{1}{2}(e^2 - 1)$;   d) $\frac{2}{\pi}$.
2. a) 2;   b) 1;   c) $(b^3 - a^3)/3$;   d) 2;   e) π .
3. a) $\frac{4}{3}$ (interval $\langle 0, 2 \rangle$);   b) $\frac{3}{10}$ (interval $\langle 0, 1 \rangle$);   c) $\frac{1}{3}$ (interval $\langle 0, 1 \rangle$).
4. a) $3 + \ln 2$;   b) $\ln 3$.
5. $\frac{4}{3}\pi ab^2$ (a na ose x , b na ose y , $f(x) = b\sqrt{1 - (x/a)^2}$ na $\langle -a, a \rangle$).
6. $\frac{1}{2}\pi r^2 v$ (parabola s osou x a vrcholem v počátku má rovnici $x = cy^2$, pro výšku v a poloměr podstavy r prochází bodem $[v, r]$, dosazením do rovnice $c = r/\sqrt{v}$, funkce $f(x) = r\sqrt{x/v}$ na $\langle 0, v \rangle$).
7. $2\pi r(b-a) = 2\pi r v$ (koule se středem v počátku, pás rovinami $x = a$, $x = b$, $-r \leq a < b \leq r$, funkce $f(x) = \sqrt{r^2 - x^2}$ na $\langle a, b \rangle$; nezávisí na poloze v kouli).

12. Číselné řady

1. Určete součet geometrické řady:

a) $1 + \frac{2}{3} + \frac{4}{9} + \frac{8}{27} + \dots$;

b) $\frac{1}{3} - \frac{1}{9} + \frac{1}{27} - \frac{1}{81} + \dots$;

c) $3 + 4 + \frac{16}{3} + \frac{64}{9} + \dots$;

d) $1 - \frac{3}{2} + \frac{9}{4} - \frac{27}{8} + \dots$.

2. Vyšetřete konvergenci a absolutní konvergenci řady:

a) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-1)^{k-1}}{\sqrt{k}}$;

b) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-1)^k}{2k+3}$;

c) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{1}{\sqrt[3]{k}}$;

d) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{1}{k^2+1}$;

e) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{k}{3^k}$;

f) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-k)^7}{2^k}$;

g) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{4^k}{k!}$;

h) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{k^k}{8^k}$;

i) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{k!}{k^k}$;

j) $\sum_{k=1}^{\infty} \left(\frac{3-k}{k}\right)^{k^2}$;

k) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-1)^k}{k^2-4k-5}$;

l) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{\cos k\pi}{3k-7}$;

m) $\sum_{k=1}^{\infty} \left(\frac{-k}{k+2}\right)^k$;

n) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-2)^{3k+1}}{(k-1)!}$;

o) $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{(-k)^k}{(k+1)!}$ (rozšiřující).

Výsledky

1. a) 3 (kvocient $\frac{2}{3}$);
b) $\frac{1}{4}$ (kvocient $-\frac{1}{3}$);
c) $+\infty$ (kvocient $\frac{4}{3} \geq 1$).
d) osciluje (kvocient $-\frac{3}{2} \leq -1$).
2. a) konverguje (Leibnizovo kr.), ne absolutně (integrální kr.);
b) konverguje (Leibnizovo kr.), ne absolutně (integrální kr.);
c) nekonverguje (integrální kr.);
d) absolutně (integrální kr.);
e) absolutně (podílové/odmocninové kr.);
f) absolutně (podílové/odmocninové kr.);
g) absolutně (podílové/odmocninové kr.);
h) nekonverguje (nutná podmínka konvergence nebo odmocninové/podílové kr.);
i) absolutně (podílové kr.: $\lim_{k \rightarrow \infty} \left(\frac{k}{k+1}\right)^k = \lim_{x \rightarrow +\infty} \exp \frac{\ln \frac{x}{x+1}}{1/x} \stackrel{l'H}{=} e^{-1} < 1$);
j) absolutně (odmocninové kr.: $\lim_{k \rightarrow \infty} \left|\frac{3-k}{k}\right|^k = \lim_{x \rightarrow +\infty} \exp \frac{\ln \frac{x-3}{x}}{1/x} \stackrel{l'H}{=} e^{-3} < 1$);
k) absolutně (integrální kr. od $k = 2$);
l) konverguje (Leibnizovo kr. od $k = 3$), ne absolutně (integrální kr. od $k = 3$);
m) nekonverguje (neplatí nutná podmínka konvergence:
 $\lim_{k \rightarrow \infty} \left|\frac{-k}{k+2}\right|^k = \lim_{x \rightarrow +\infty} \exp \frac{\ln \frac{x}{x+2}}{1/x} \stackrel{l'H}{=} e^{-2} \neq 0$).
n) absolutně (podílové kr.)
o) nekonverguje (neplatí nutná podmínka konvergence:
 $\lim_{k \rightarrow \infty} \frac{|(-k)^k|}{(k+1)!} = \lim_{k \rightarrow \infty} \left(\frac{k}{2} \cdot \frac{k}{3} \cdot \dots \cdot \frac{k}{k} \cdot \frac{k}{k+1}\right) \geq \lim_{k \rightarrow \infty} \left(\frac{k}{2} \cdot 1 \cdot \dots \cdot 1 \cdot \frac{k}{k+1}\right) = \lim_{k \rightarrow \infty} \frac{k}{2+2/k} = +\infty$).